

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamentului :</p> <p>Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl. — cr. „ „ „ pe 1/2 an . 2 „ 50 „ „ România și străinătate pe an . 14 franci „ „ „ „ pe 1/2 an 7 „</p>	<p>Prețul inserțiunilor :</p> <p>Pentru publicațiuni oficioase, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte, 3 fl., până la 200 de cuvinte, 4 fl., de aci în sus 5 fl.</p>	<p>Corespondințele se adresează redacțiunei „FOAIA DIECESANĂ“ ; eară banii de prenumerațiune și inserțiunii la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș.</p>
--	---	--

Istoria bisericii gr. or. române din Transilvania și Ungaria dela „unire“ până la anul 1810.

(Continuare.)

Mai departe îi se întrezice mitropolitului de a mai întreveni în favorul Românilor ortodoxi din Transilvania, căci în cazul contrar va cădea și el din grația împărătesei.¹⁾

Din cele amintite până aci putem cunoaște, ca și mitropolitul din Carloviț a contribuit în mod considerabil la ameliorarea sortii celor ortodoxi din Transilvania. Lucru învederat, că mitropolitul sârbesc urmăria prin petițiunile sale un scop în interesul Sârbilor, căci el voia să primească iurisdicțiunea asupra bisericii române și apoi precum s'a întâmplat mai târziu până la 1864 să poată introduce influința și limba slavă și în bisericile române din Transilvania.

Guvernul central nu se putea despărți cu una cu două de principiul seu, adecă de a vedea cu timpul pe toți Românii uniți cu biserica Romei, și tot mai sperează, că se va împlini și aceasta, de aceea respinge atât de hotărît cererea mitropolitului sârbesc și îl amenință de a se mai amesteca în afacerile bisericii din Transilvania.

Totodată spre a scăpa în viitor de petițiunile mitropolitului îi promite guvernul, că va denumi un episcop neunit, dar și aceasta promisiune ar fi rămas neîmplinită, dacă nu ar fi venit alte momente la mijloc și nu ar fi persistat Românii atât de mult în legea lor strămoșască.

În anul 1754 se trimite o comisiune în districtul Halmagiului, comitatul Zărand, care aparținea în cele politice Ardealului, ear în cele bisericesti diecesei din Arad, spre a constata ori de aparține poporațiunea religiei unite sau ortodoxe. Comisarii încercau prin diferite întrebări a constata, că poporațiunea este unită, dar nu le succede, căci poporul se declară contra unirei; apoi trimite comitele Vallis în 26 Iuniu un escadron de călărime, că doară așa îi va succede a-i aduce pe Români la unire, dar poporațiunea fugi de astădată în munți.¹⁾

La 1755 trecu Seeberg cu o comisiune în districtul Halmagiului, dar poporul se lepădă și de astădată de unire și comisiunea fu silită a declara pe toți românii din districtul acesta de neuniți.

Furia catolicilor și a uniților contra celor neuniți crescuse întratata, că nu se sfiau a se folosi de cele mai neumane mijloace contra acestora. Așa aflăm, că în mănăstirea dela Satcior, comitatul Albei, petreceau în ascuns câțiva popi și călugări neuniți. Auzind episcopul unit îi denunță la guvern și-l roagă, ca să nu-i sufere pe acei schismatici. Cererea episcopului unit fu împlinită într'un mod destul de crud, căci nevoind satcioreni să alunge pe acei popi, judele suprem al comitatului Albei iese cu putere armată asupra comunei în Aprilie 1757, îi bate pe oameni, arde mănăstirea ear pe 18 inși îi duce în închisoare.²⁾

Măsurile cele mai crude au fost luate față de aceia, cari treceau dela unire la ortodoxie. Se decisese, că trecerea dela biserica catolică să fie privită și tractată ca crimă de înaltă tradare, cea-ce

¹⁾ Vezi răspunsul întreg la Hurmuzachi op. cit. II, p. 208—209.

²⁾ Vezi despre aceste pe larg la P. Bod op. cit. p. 420—432
 P. Bod op. cit. pagina 430.

presupunerea perderea capului și confiscarea tuturor averilor. Această pedeapsă grea a fost redusă prin un rescript din 1771 la 25 bețe, cari aveau să se numere fiecăruia la poarta bisericii ori la comitat.¹⁾

P. Bod ne istoresce în opul seu, că Românii neuniți infuriați încep pela 1758 a gonî din sate pe popii uniți și a-i înlocui cu popi neuniți.

Resistența cea mare a poporului român, statornicia sa în credință strămoșască, întervenirea mitropolitului din Carloviț, dar mai ales faptul că la 1757²⁾ se începu rebel între Austria și Rusia, și Austria avea lipsă de multă oaste și mulți bani pentru purtarea rebelului pe o parte, pe de alta teama, ca nu cumva Românii să însceze vre-o revoluție în Transilvania și protestanții să ajungă earăși la putere, contribuî mult la aceea, că împărăteasa începu a se ocupa mai mult cu afacerile Românilor neuniți și ceru în priviuța aceasta informațiunile necesare dela consilierii sei.

Aceștia se deosebiau foarte în părerile lor. Unii credeau, că ar fi bine să-i lasă pe Românii neuniți și mai departe în stare de atunci; alții propuseră, că împărăteasa să denumească un episcop pentru Transilvania, carele să fie independent de mitropolitul din Carloviț; ear alții erau de părere, ca să se decidă denumirea unui episcop neunit în Transilvania, această decisiune înse să nu se aducă la îndeplinire, ci să se aștepte până vor veni timpuri mai bune și să se pună în conțelegere cu episcopul din Buda Dionisiu Novacovicu, ca el, denumit fiind de episcop al Transilvaniei, să nu lucreze contra unirei, ci să le dea ajutor a lăți unirea între Români.³⁾

În fine se decide împărăteaza Maria Terezia, în urma unui raport detaliat a guvernatorului Kaunitz, carele recomanda cu toată căldura denumirea unui episcop neunit pentru Transilvania, — amintind în acel raport, că numărul Românilor neuniți în Transilvania se urcă la câteva milioane și că Românii neuniți sunt un tezaur pentru stat și pot deveni încă foarte folositori, dacă vor fi scutiți de atâtea sarcini și persecuțiuni⁴⁾ — a da Românilor neuniți un edict de toleranță religioasă. Aceasta se și face. Edictul, edat în 13 Iulie 1759,⁵⁾ declară,

¹⁾ Barițiu op. cit. p. 408.

²⁾ Barițiu op. cit. p. 448.

³⁾ Hurmuzachi op. cit. pag. 159.

⁴⁾ Vezi mai pe larg despre raportul la Kaunitz la Hurmuzachi op. cit. pag. 160.

⁵⁾ Vezi edictul la Pușcariu: Documentele pentru limbă și istorie tom I. Sibiu 1889 pag. 235—239 și la P. Bod. o. cit. pag.

că spre a împedeca pe viitor repetirea esceselor și considerând ruiditatea poporului apostatat dela unire le dă toleranță religioasă însă sub anumite condițiuni și anume:

a) bisericile luate dela uniți să-le restituie uniților și pe viitoriu să abstea dela astfel de violențe,

b) pământurile date de stat sau privați pentru preoții uniți, cari s'ar afla în posesiunea greco-orientalilor să se restituie uniților;

c) greco-orientalii să nu-i insulte pe uniți sau să-i îndemne a se întoarce la religiunea gr. ort. sau să facă vre-o pedecă celor ce propagă unirea;

d) să nu facă întruniri;

e) pe comisarii străini să nu-i primească, ci să-i denunțe la magistrat;

f) să fie oameni pașnici și credincioși patriei.

Totodată poruncește împărăteasa episcopului unit al Făgărașului ca să nu mai urmărească și conturbe pe neuniți, fie aceștia preoți sau laici; — demândă mai departe, că guvernul să poruncească oficialilor și posesorilor, ca pe emisarii seducători, cari irită inimile oamenilor, să nu-i părtinească, ci să-i prindă; după ce mai dă unele instrucțiuni în privința unui mandat imperial fals cetit într'o adunare a neuniților ținută la Glimboca, promite împărăteasa a da mandate ulterioare cu privire la iurisdicțiunea eclesiastică asupra neuniților.

Cam pe timpul acela, în 1759, vine între Românii neuniți din Transilvania și îi întărește în leg-a strămoșască un călugăr din țara românească cu numele Sofronie,¹⁾ născut în satul Ciora din Ardeal.

Sofronie vizitează bisericile române, predică în ele și abate poporul român dela unire prin multe sfaturi, ear poporul îl privesce ca pe un sfânt, fiindcă el era om blând din fire²⁾ și le dă învățături folositoare, desî nu era om de carte. El fu prins de diregători și alungat în țară românească.³⁾

Tot pe atunci lucrează cu mare zel pentru ortodoxie în părțile Maramureșului preotul neunit Ioan Molnár connumit „Tunsul“ (1760). El îndeamnă pe Românii din Maramureș mai ales în comitatul Turdei, ca să părăsască unirea și să se reîntoarcă la legea strămoșască. Acusat fiind de preoțimea unită la guvern fu prins și dus la Blaj

¹⁾ Șaguna op. cit. II. pag. 183.

²⁾ P. Bod op. cit. pag. 478; la Petru Maior „Ist. bis.“ pag. 110 aflăm, că Sofronie a fost un om de fire aspră și turburată și a predicat contra unirei nu numai cu gura, ci și cu boata (?).

³⁾ Hurmuzachi op. cit. II. pag. 134.

și aici a fost tuns și despoiat de demnitatea preoțească de către episcopul unit Aron,¹⁾ fiindcă era hirotonit în țara românească, ceea ce era contra edictelor regesci.²⁾ Eliberat fiind începe earăș a predica poporului, dar fu prins a doana oară și închis în citadela din Mureș-Osorheiu,³⁾ de acolo fu dus la Viena și pus sub cercetare.

Din Viena scăpă și căpătă pe zi câte 30 cr. pentru susținerea vieții, dară earăș acusat de uniți fu chemat la Viena și eliberat și de astădată sub condițiunea, ca să nu se mai întoarcă în Transilvania. El a petrecut până la finea vieții în Bănat.

Intr'aceea Românii îmbărbătați de mai mulți preoți și de mitropolitul din Carloviț și asupriți de catolici și uniți — așa aflăm un decret din 5 Oct. 1759, în care se amenință cu pedepse aspre părinții catolici, dacă vor cuteza să-și deie pruncii la școalele neunite; totașa să fie pedepsiți și dascălii neuniți, cari i-ar primi în școale⁴⁾ — încep a protesta cu mai mare energie contra asupririlor, încep a-i goni pe preoții uniți și a-și aduce preoți neuniți.

Ei țin adunări prin diferite locuri — deși li era oprit — și trimit deputațiuni la mitropolitul din Carloviț rugându-l, ca să intervină în favorul lor la curtea din Viena pentru a li se da un episcop ortodox.

În fine după multe neplăceri se vede împărăteasa silită a da Românilor din Ardeal un episcop prin edictul din 20 Martie 1760.⁵⁾ În această rezoluțiune repetă împărăteasa cele cuprinse în edictul dela 13 Iulie 1759 și se plânge, că nici acesta n'a avut succesul așteptat din cauza oficialilor comisari și a poporului neunit; demândă ca edictul respectiv să se promulge din nou și încă în limba românească. Apoi se îndreaptă împărăteasa către supușii Români și își exprimă părerea de rău, că edictul numit nu a avut efectul dorit, fi ertă pentru toate aceste și li trimite un episcop deja denumit; apoi enumără încă odată condițiunile amintite în edictul din 13 Iulie 1759 și amenință la finea edictului pe toți Românii, cari nu vor împlini condițiunile amintite, că nu vor primi nici toleranța nici episcop.

¹⁾ P. Major op. cit. pag. 111.

²⁾ Instrucțiunea împărătesei Maria Terezia din 1746 oprește hirotonirea preoților în țara românească și Moldova. Aceasta însă nu justifică faptul episcopului unit față de un preot neunit.

³⁾ Popea „Vechea mitropol.” pag. 143.

⁴⁾ Barițiu op. cit. pag. 408.

⁵⁾ Vezi rezoluțiunea împ. la Pușcariu op. cit. 239 ss. și la P. Bod op. cit. 462 ss. Hintz zice în op. cit. pag. 44 că împărăteasa a numit episcop neunit după anul 1765. — Nu știm de unde va fi luat Hintz acest an.

De episcop al Românilor neuniți din Ardeal a fost numit episcopul sârbesc din Buda Dionisia Novacoviciu.¹⁾

Petru Ionescu.

(Va urma.)

Schițe din Istoria literaturii române.

Text făcut de prof. E. Hodoș pentru tinerimea Institutului pedagogic și teologic din Caransebeș.

(Continuare)

Junimea și Convorbiri Literare. Revista nouă

În Iași, capitala fostei Moldove, se făcuse obiceiul pela 1863 și 1864 să se țină așa numitele *Prelegeri populare*, care s'au continuat mai mulți ani de-a rândul. Prelegerile ierău ținute în 1863 de Titu Maiorescu; eară pentru anul următor — precum ne spune Iacob Negruzzi într'un articol despre înființarea societății Junimea — s'a luat hotărârea ca, afară de Maiorescu să mai iee parte activă la Prelegeri: Vasile Pogor, Petru Carp, și Teodor Rosetti, și conferențele să se facă în una din salele Universității. Prelegerile populare din 1864 s'au început în Februar, se țineau Dumineca și au urmat până în luna lui Mai; cele mai multe le-a ținut Maiorescu. După terminarea fiecărei prelegeri, Maiorescu, Carp, Rosetti, Negruzzi și Pogor de obicei se adunau la acest din urmă, ca să discute asupra obiectului prelegerii ce se ținuse, și astfel să petreacă împreună câteva oare în discuții filozofice și literare. În una din aceste după amieze din 1864 s'a hotărât înființarea unei *Societăți literare*, și i s'a pus numele *Junimea* la propunerea lui Teodor Rosetti. Fundatorii acestei societăți sunt prin urmare: Maiorescu, Rosetti, Carp, Pogor și Negruzzi.

În Martie 1867 societatea Junimea începe a publica revista sa *Convorbiri Literare*, una dintre cele mai de valoare reviste românești, între care ea ieste totodată și cea mai veche, și a apărut fără întrerupere timp de 18 ani, până la 1885, în Iași; ear după aceea, încetând Junimea d'a mai exista ca societate, a trecut la București, aici apare și astăzi sub direcția lui Iacob Negruzzi, ca și mai nainte. Scopul cu care s'au fondat Convorbirile Literare ieste următorul: „a reproduce și a răspândi tot ce intră în cercul ocupațiunilor literare și științifice, a supune unei critice serioase operele ce apar din orice ramură a științei, a da seamă despre activitatea și producerile societăților literare, în special a celei din Iași, și a servi ca punct de întâlnire pentru autorii naționali.”

În jurul Convorbirilor Literare s'au grupat mulți scriitori, parte ca membrii ai societății Junimea, parte ca colaboratori ai revistei. Membri au fost: M. V. Burlă, Samson Bodnărescu, I. A. Caragiani (a tradus Odissea), P. Carp (a trad. pe Macbeth și Othello), V. Conta și C. Leonardescu (au scris lucrări de filozofie), I. Creangă, M.

¹⁾ Șaguna op. cit. pag. 186.

Eminescu, N. Gane, A. Lambrior (Carte de citire), *T. Maiorescu, P. Missir, A. Nuum, I. Negruzzi, M. Pompiliu*, (poezii lirice și col. de poezii populare) *I. Slavici, St. G. Vărgolici, V. Pogor, Schelitti, A. D. Xenopol* ș. a. Colaboratori: *Alecsandri, G. Bengescu, I. L. Caragiale, A. C. Cuza, Veronica Micle, D. C. Ollanescu* (Ascanio), *Al. Philippidi, D. Zamfirescu, G. I. Lahovari*, episc. *Melhisedec, Papadopol Calimah, V. A. Urechia, Al. Odobescu D. Onciul, I. Bogdan, St. Velovan* (scrieri pedagogice) *S. Fl. Marian*, (col. de lit. pop.) *A. Cihac, G. Varnav-Liteanu, T. Șerbanescu, Matilda Cugler-Poni, M. G. Bonachi* (poezii lirice) *N. Volenti, N. Beldeanu, I. Nănișescu, T. Robeanu* (G. Popovici), *Ciru Oeconom. I. N. Roman, A. Bărseanu*, (4. din urmă au scris p. lirice) *T. Stefanelli, N. Petrașcu* și *N. Iorga*, (critică literară) *I. C. Panțu*, (nuvelist) *I. T. Mera* (povestea) *Elena Sevastos*, (lit. pop.) *G. Coșbuc*, ș. a.

În anii din urmă ai activității sale societatea Junimea și revista sa au fost rău primite, în special la Români de dincoace de Carpați, unde începuse un curent latinizator. După vreo cincizeci ani se schimbă opiniunea publică în favorul direcțiunii dela Iași, mai ales prin scrierile lui Alecsandri; lucrările acestui mare poet au făcut ca ideile „direcțiunii nouă” să năinzeze repede și să ocupe loc tot mai larg în literatura română. Meritul vechilor scriitori dela Convorbiri Literare ieste următorul: s'au opus cu succes introducerii latinizărilor cu grămada în limba română; au contribuit la formarea și răspândirea unei limbi literare pe baza graiului de astăzi al poporului; a făcut ca în ortografia noastră să fie adoptat sistemul *fonetic*, ca mai ușor decât cel etimologic, întrebunțat de latiniiști.

Convorbirile Literare se disting între revistele românești prin cuprinsul și limba lor; tot asemenea lucru se poate susține despre o altă revistă, apărută în capitala României, în București, sub numele *Revista nouă*, și urmărind acelaș scop ca și Convorbirile Literare. Intemeiată în 1887 prin *V. Bălculescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Al. Vlahuța* și *D. D. Răcovită*, s'a pus sub direcțiunea filologului și istoricului *B. P. Hasdeu*, grupând în jurul său, afară de cei numiți deja, pe următorii: *Ioan Ghica, D. A. Sturdza, Ionescu-Gion, Ion Bianu, Lazăr Șăineanu, G. Dem. Teodorescu, Th. D. Speranță, Chernbach* (Gheorge din Moldova) *P. Ispirescu, V. Crășescu*, (nuvelist) *D. Stăncescu, N. Țincu, G. I. Pitiș* ș. a.

Scriitorii amintiți la aceste două reviste sunt în viață, afară de următorii: Alecsandri, Creangă, Ispirescu, Eminescu, Micle, Pogor, Schelitti, Conta, Lambrior, Cihac, Melhisedec.

Ion Creangă

Om născut și trăit în popor, ie neîntrecut în măestria de-a arăta frumsețile graiului și modul de a vedea al țaranului român. Cine citește scrierile lui Creangă, Povestile și Amintirile lui, iș poate face o icoană adevărată despre tipul țaranului: ne-

increzător, glumeț, deștept, cuvințios și mai totdeauna sfătos la vorbă și răbdător la fire.

Creangă, ca și ceilalți membri din societatea Junimea, iș citea lucrările în ședințele societății și le publica în Convorbiri Literare. După moartea sa au fost publicate în două volume: *Povești și Amintiri din copilărie, Anecdote, Poezii*. Între povești fac parte: *Soacra cu trei nurori, Povestea porcului, Povestea lui Stan Pățitul, a lui Harap Alb, Ivan Turbinecă*; — în toate găsim idiotizme și proverbe d'ale poporului, multe expresiuni și asămănări, care mai întâi le găsim la Creangă și dela iel au trecut la alți scriitori. Exemple:

„... avea strinse și părăluțe albe pentru zile negre, căci lega paraoa cu zece noduri și tremura după ban” (*Povești*, 1890, p. 3). „... amân loi bătrânii aceștia ierau albi ca eara și posomorți ca vremea cea rea... cât iera ziulica și noaptea de mare, ședeau singuri-singurei, cuc, și le ținea urechile de urât ce li iera,” (p. 73)... „la casa fără copii, nu cred că mai ieste vr'un Doamne-ajută!” (p. 74)... „cauți pricina ziua în amiaza mare cu luminare” (p. 82)... „nu-i ierau acum mai niciodată boii acasă” (p. 111)... „Și cum s'a văzut flacăul cu casă și avere, nu mai sta locului, cum nu stă apa pe pietre, și mai nu-l prindea somnul de harnic ce iera,” (p. 140)... „d'abea acum se prinsese și i-l cu mâinile de vatră, și câte-au tras până s'a văzut la casa lui, numai unul Dumnezeu știe” (p. 140)... „Stan iera om tăcut în felul său, dar și când da câte-o vorbă dintr'însul, vorba iera vorbă, la locul iei, și nu-l putea repune te miri cine” (p. 142)... „S'a pus iel, nu-i vorbă luntre și puute... dar de geaba i-a fost, că pe unde se ducea tot în gol imbla” (p. 144)... „Părinții fetei când aud asta, au de bucurie că li-a picat un om așa de bun și o dau cu mâneci largi,” (p. 168)... „cuprins de ameteală, pe loc cade jos și adoarme mort, de puteai să tai lemne pe dânsul” (p. 215)... „Harap Alb, vede iel bine unde mergea treaba, că doar nu iera din butuci” (p. 219)... „Dar până atunci mai răbdă Harap Alb, căci cu răbdarea îi frigi pielea” (p. 223)... „Vorba ceea: găsise un sat fără câni și se primblă fără băț; că alta ce pot se zic?” (p. 231)... „facă moartea ce va voi cu mine, căci văd io bine că mi s'a strâns funea la par, încep a slăbi văzând cu ochii” (p. 320) ș. a. m.

Date biografice. Ion Creangă ie născut în satul Humulești, județul Neamțului, în 1837, din părinți țărani: Ștefan a lui Petrea Ciubotariul și soția sa Smaranda, născută David Creangă. Mai întâi a început a învăța în școala satului. În toamna anului 1855 a plecat la seminarul Socola din Iași, unde a rămas patru ani. După aceea a servit ca diacon la mai multe biserici, și iera bun cântăreț. Neavând tragere de inimă pentru slujba lui, a intrat în Școala normală Vasile Lupu, și terminând aceasta școală

a fost numit învățător la o școală din Iași. La 1871, fiindcă a purtat în loc de potcap o pălărie, preoții din Iași l-au acuzat de eretic; mitropolitul l-a chemat înaintea consistorului, dar Creangă nu s'a înfășoșat, și așa i s'a ridicat darul preoției, car pedesupra ministrul Tel l-a destituit din postul de învățător. Peste vreo trei ani, venind Maiorescu la ministeriu, Creangă ș-a recăștigat postul pierdut, și a scris mai multe cărți didactice. În acest post a murit în 1890.

Unul dintre biografii sei, Gr. I. Alexandrescu, scrie despre Ion Creangă în modul următor: „Acest mare și talentat scriitor român iera de o modestie rară. Ca și Eminescu nu a luat niciodată în băgare de seamă talentul său, a rămas totdeauna acelaș: Nică a lui Ștefan a Petrei din Humulești, gras, gros, greoi, îmbrăcat simplu, cu strae de șaiac. Adeseori îl întâlneai, carna și vara pe jos, cu o pălărie mare pe ceafă, cu un băț gros pe umăr, mergând la primblare afară din târg, la Tatarasi, la Păcurari, la Galata. Acolo de se întâlnea cu vrun cunoscut de-ai lui, lucrător, meseriaș sau muncitor, se punea la vorbă, îl cinstea și asculta cu luare-aminte năcazurile și sărăcia omului, și de avea putere îl ajuta cu dragă inimă. Așa întâlnind odată spre sărbătorile crăciunului pe moș Ion Hangan supărat, îl întreabă de sănătate și de supărare, și acesta i se plânge, că primăria de mai mulți ani a oprit jocul păpușelor și iel nu mai poate câștiga un ban pentru copii. Și Creangă atunci mănios pleacă la primărie, stăruiește, face vuet și scoate învoirea lui Hangan. De atunci păpușele, acest teatru ambulant, care atâta vreme a desfătat și desfătează poporul, au învoirea de-a umbla la vremea sărbătorilor de crăciun. Altădată fiind pe stradă cu fiul său Constantin, care pe-atunci iera copil, se întâlnește cu un sacagiu, un megieș al său, care îi ieșise înainte pentru a i se plânge de neajunsurile ce-i făcea poliția. Creangă întinde mâna omului și-l întreabă de sănătate. Copilul însă rușinat oarecum de aceasta, pleacă mai înainte. Creangă îl cheamă, îl trage de urechi și-l silește să deie mâna cu sacagiul. — Creangă iera om respectuos, neprefăcut, deștept și glumeț. . . .“

(Va urma).

† George Bariț.

Abia este anul decând întreaga Românie a sêrbat iubileul de 80 de ani al ilustrului bărbat George Bariț, abia sunt câteva săptămâni de când Academia română din Bucuresci, l-a înălțat la demnitatea de președinte al seu, și eată, toate unghiurile locuite de Români sunt cutrierate de trista veste, că George Bariț, fala națiunei române și fiul ei credincios, nu mai este între cei vii, ci a trecut la cele eterne.

Adencă este jalea, ce a cuprins toată suflarea românească la această tristă veste, și mare este

durerea tuturor Românilor pentru perderea acestui mare bărbat, a cărui întreagă viață laborioasă a fost consacrată poporului român și pe carele neindurata moarte la răpit dintre noi atunci, când încungiurați sântem de multe feluri de pericole și când mai mult avem lipsă de sfaturile și sprijinul bărbaților oțeliți în luptă și bogăți în esperințe.

Ca date biografice servească următoarele:

George Bariț s'a născut în 12/24 Maiu 1812 în Jucul de jos, comitatul Cojocnei. Tatăl seu cu numele Ioan Pop a fost preot gr. cat. în Jucul de jos, mai târziu în Petridul de mijloc, comitatul Turzii, eară mamă-sa a fost Ana fca preotului gr. or. Simeon Cornea. Conumele „Barițiu“ s'a dat încă tatălui seu de profesorii din Cluj sub cuvânt, că erau prea mulți școlari cu numele Pop.

În anul 1820 a fost dus în școala elementară din Trăscău, eară în 1824 la școalele din Blaj, unde a studiat 4 ani sub numele „Popoviciu“, ce i la dat fratele tătâne-său, carele era cantor la biserica catedrală și nu putea suferi ca nepotul seu să poarte numele Barițiu; trecând în 1827 la liceul din Cluj, rectorul piarist din Cluj earăș îi dede conumele „Barițiu.“ După ce a studiat în Cluj 4 ani, a intrat în seminariul din Blaj, unde absolvă teologia. În tot cursul studierii a fost student eminent.

După absolvarea teologiei nu deveni preot, ci fu numit profesor de fizică.

Deschizând românii din Brașov o școală românească în curtea capelei lor din cetate, dobândiră pe Barițiu pentru acea școală și încheiară în 1836 cu densus un contract pe 3 ani, ca să servească la acea școală ca profesor. Peste un an și jumătate numărul școlarilor se înmulți așa, încât trebuî se să mai atragă și alte puteri.

În aul 1838 înființă „Gazeta de Transilvania“ care începù se apară în Martie a acelu an.

Tot în în acelaș an însă în Ianuarie începù a scoate o „Foaie“ literară, un număr pe săptămână, carea mai târziu s'a numit „Foaia pentru minte, inimă și literatură.“

În 13/25 Aprilie 1841 se cunună cu Maria fca Vêduvei Sofia St. Belisariu din Brașov, și din această căsătorie a avut 9 prunci, dintre cari 1 fiu și 4 fice sânt în viață.

Multe și mari greutăți a avut George Barițiu ca redactor al Gazetei și a Foaiei cu censura de atunci, ceeace este ușor de explicat, dacă luăm în considerare starea tristă a românilor, pe cari neamicii lor doriau a-i vedea tot în servitute și neputință, eară *Gazeta* și *Foaia* se ostenea a-i lumina și întări.

Atât în interesul foilor sale, cât și pentru căștigarea de orientări politice George Barițiu a întreprins călătorii la Viena și Bucuresci.

Urmând evenimentele cele mari din 1848 George Barițiu a luat parte ca vicepreședinte la adunarea națională de pe Câmpul „Libertății“ dela Blaj, ținută în 3/15 Mai 1848, și în această calitate a scris și petițiunile către Monarch, și a luat parte în deputațiunea către dieta din Cluj.

La începutul revoluțiunii conerezând „Gazeta“ lui Andreiu Mureșan, merge George Barițiu, la Sibiu, unde a luat parte în „Comitetul de pacificațiune“ și în „Comitetul pentru apărarea țerei;“ eară căzând Sibiuul în puterea trupelor inamice îi succede prin mari pericole a scăpa în România la Câmpeni unde petrecu câțva timp cu familia sa în linisce.

Fiind suspiciionat, că ar fi lucrat contra Rușilor fu arestat în România și dus la Cernăuți în închisoare, dară în curând i s'a redat libertatea.

După ce s'a restabilit pacea George Barițiu și-a continuat activitatea sa de publicist ca colaborator al Gazetei, eară dela 1878 ca redactor al ziarului politic „Observatoriul“, ce a apărut în Sibiu, apoi a mai redactat vr'o 20 de ani și „Transilvania“ foaia literară a Asociațiunii transilvane. Activității sale neobosite mai avem să mulțămim între altele și un dicționariu germân-român altul unguresc-românesc, și cea mai nouă, și de mare valoare lucrare: „Părți alese din istoria Transilvaniei pe 200 ani din urmă.“

După moartea lui Cipariu Asociațiunea transilvană l-a ales de președinte al său, eară cu ocaziunea conferinței naționale din 8 Mai 1887, al cărei președinte a fost, delegații întruniți în Sibiu au aranjat un banchet în onoarea lui, și i-au predat o peană de aur dela damele române din Budapesta, un album cu o adresă frumoasă și un dar național pentru publicarea scrierilor și cercetărilor sale istorice.

Referitoriu la înmormântarea, ce a avut loc Vineri în 21 Aprilie v., a acestui mare bărbat însemnă următoarele:

Actul funebral s'a început la 3 oare d. a. în prezența unui public — Români și străini — foarte numeros. Reprezentate au fost diferite corporațiuni și societăți culturale, naționale între cari și Academia română. Serviciul funebral l'a celebrat vicariul capitular din Blaj M. On. D. I. M. Moldovan cu asistența numeroasă.

După terminarea serviciului a ținut cuvântări, Dr. A. Bunea una, în care a schițat activitatea omnilaterală a reposatului, apoi Nicolae Ionescu, unul din reprezentanții Academiței române, altă, în care a spus în special meritele, pentru cari a fost ales adormitul membru și președinte al Academiei.

După acestea conductul a plecat dela edificiul Asociațiunii spre locul de odihnă.

În frunte mergea tinerimea noastră ștudioasă; carul cu cununi și cel cu sicriul. În urma acestuia jalnica familie și-apoi numeroasele deputațiuni și publicul.

Înainte de a se pune sicriul în mormânt s'au mai rostit trei discursiuni. Asesorul consistorial Z. Boiu a vorbit în numele Asociațiunii transilvane; D-l Dr. A. Mureșan ca reprezentant al presei și D-l Drd. Capșa în numele tinerimei academice.

Prește tot înmormântarea a fost impunătoare. Tot ce au Românii și Sibiienii mai ales au fost de față, când sa dat în veci neuitatului George Barițiu ultimul Adio!

Varietăți.

Monetele de argint de 1 fl. și de 25 cr. v. a. vor fi scoase cu totul din circulațiune la 1 Iunie 1893. De aceea aceste monete se vor mai putea întrebuița în comunicațiunea privată în valoarea lor nominală numai până la 31 Maiu 1893. Toate cassele și oficiile c. și r. sunt însărcinate a primi aceste monete ca solviri până la 31 Iuliu 1893. nu au însă voe de ale emite mai departe. Cu expirarea acestui termen expiră și datorința statului de a mai primi aceste monete, care se vor putea schimba pela privați însă numai cu cel mult două treimi ale valorii nominale.

Dare de samă. Cu ocaziunea concetului dat de corul plugarilor rom. din Valeaboului împreună cu teatru și joc, aranjat la 7 Iunie st. n. a. c., am primit oferte benevole prin postă dela Mult St. Domn Dr. George Dobrin, avocat în Lugoj 2 fl. Suprasolviri seara la cassă dela: Magnificența Sa D-l Hedvig de Böszt, mare proprietar în loc 5 fl. D-l Ioan Lințu, 2 fl. Dl. Emil Teodoroviciu, 2 fl. D-l preot din Jupa Lazăr Vasi 2 fl. 20 cr., D-l protopop Andreiu Ghidiu 1 fl. D-l preot din Zăguzeni 1 fl. 20 cr., D-l notar din loc Aureliu Dobosșan 1 fl. D-l sergent maior Traian Nedelcu, 1 fl. 40 cr., D-l jude din Ictar Constantin Popoviciu 1 fl. Primească domnii contribuenți cea mai adâncă mulțumită din partea comitetului — *Valeaboul*, în 11 Iunie 1893. — Pentru comitet: *Valeriu Nicolaeviciu*, președ. com. — *Petru Ciorogariu*, dirigentul corului.

Necrolog. Cu inima frântă de durere aducem la cunoștință trecerea din viață a mult iubitului și regretatului fiu, frate, nepot, cumnat și unchiu Dr. *Sabin Coriolan Secula*, doctor în științele universali medicali, medic secundar în sanatoriul Löwinger din Viena, voluntar c. și reg. în activitate, întâmplată în 6 Maiu st. n. a. c. la 6 și 1/2 oare dimineța după un morb scurt, însă suferințe grele, în etate de 27 de ani, împărțit cu sântele taine. Rămășițele scumpului defunct s'au depus Duminecă în 7 Maiu st. n. la 3 oare d. a. după ritul sântei biserici gr. or. române în cimiteriul gr. or. din Arad spre odihnă eternă. *Arad*, la 6 Maiu n. 1893. — *Jalnica familie.*

Necrolog. Aprilie în 16/28 a. c. la oarele 2 p. m. a trecut la cele eterne preotului din Ofcea Georgiu Mircea, împărtașit fiind cu sfințele taine în 15 adevă cu o zi înainte. Reposatul în Domnul sa născut în comuna Glogon, la anul 1818 din părinți economi, dedicat înse pentru serviciul neamului seu s'a făcut învățătoriu, în care calitate a servit peste 30 de ani fiind totdeauna bine lăudat la examenele prestate de comanda generală grănicerească și decorat din partea Majestății Sale cu cruce pentru merite, pre terenul înv; ear mai târziu devenind înv. în comuna noastră Ofcea s'a hirotonit întru diacon de Ilustr. Episcop. Ivacicoviciu din Arad, în care calitate a servit 10 ani și ea înv. ear mai peurmă devenind parochia Ofcea vacantă prin moartea protopopului S. Dimitrieviciu fu ales de preot în comuna Ofcea. Inmormântarea s'a făcut Dumincă în 18/30 Aprilie. Serviciul funebral l'a celebrat D-1 protopop Tripon Miclea, cu asietența preoților V. Bosica din Glogon și Joaniche Neagoe din Petrovoselo și a învățătorilor: Georgiu Iacșa, Georgiu Bujigan din loc, precum și a înv. Simion Periu, din Glogon. Preotul I. Neagoe, a rostit o cuvântare, care a scos șiroaie de lacrimi din ochii celor adunați pentru aducerea ultimului tribut de recunoștință. — Fiei țerina ușoară și memoria eternă. — *George Bujigan*, înv. com.

Mulțămită publică. Subscrisul și pre această cale vin a exprima adâncă mea mulțămită mai jos semnaților contribuenți, cari cu micul lor denariu au contribuit la cumpărarea sântei cărți: „Faptele Săunților Apostoli“ carea e prima carte în biserica noastră din Vasiova tipărită cu litere latine, a cărei lipsă foarte am simțit-o. Acei contribuenți sunt: Mitru Vancea, econom au contribuit cu 2 fl. 04 cr., Pavel Anțilă, epitrop 75 cr., Nicolae Avram, 30 cr., Nicolae Iova Libi, 30 cr., Danil Anțilă, coloritoriu, Costa Novac, Ioan Floreiu, Petru Novac, Mitru Iova, Danil Blaju și Costa Iova câte cu 20 cr., ear Iancu Moldovan, Simeon Anțilă, Nicolae Anțilă, Nicolae Anțilă Boșcotă, Vasile Anțilă, Iosif Iova, Petru Iova, Nicolae Novac, Nicolae Iova, George Floreiu, Costa Anțilă, Nicolae Ivan, Aron Bacnea, Nicolae Bencea, Adam Floreiu, Mitru Novac, Pantelimon Anțilă, Petru Almăjan, Cornel Jurca, Iosif Mircea, Petru Ivan, Costa Ivan, Mitru Anțilă, Costa Mărian, Costa Ivan, Jude com. Iancu Moldovan, Vasilie Petroviciu, Pavel Floreiu, George Anțilă, Nicolae Iova, Trifu Novac, Mitru Novac, epitrop George Drăgan, Demetroviciu și Iosif Ivan câte cu 10 cr., Suma totală: 8 fl. 29 cr., cari bani i-am și spesat cu cumpărarea menționatei sântei cărți pre sama iubitorilor mei școlari din loc. Aceasta faptă de marinimositate afle-și resplata cuvenită în ceriuri; ear eu pre numiții contribuenți fi asigur despre stima și recunoșcința ce le-o datorez. — *Vasiova*, în 16/28 Martie 1893. — *Serafim Jurca*, învățătoriu.

Mulțămită publică. Subscriși în numele comitetului par. gr. or. rom. din Berlisce (tractul Bisericii-albe) ne împlinim o plăcută datorință, când și pe calea publicității aducem cea mai călduroasă mulțămită a noastră zeloșilor creștini din Berlisce, cari din sentimente și pietate creștinească și din marinimositate laudabilă, spre mărirea lui Dumnezeu, au făcut, cumpărat și donat următoarele: 1. Domnul paroch George Lungu și doamna soție, din îndemnul lor propriu au cumpărat și donat bisericii un rând de ornate preoțesci cu toate cele trebuincioase, precum și un prapore roșu în preț de preste 100 fl. v. a. 2. Domnul sculptor Nestor Bosioc și fi au făcut și donat un chivot, cu măiestrie lucrat de dênșii, în preț de 40 fl. 3. Domnul măsuru și sculptor bătrân Ienă Sfetescu ca om foarte bisericos, au făcut și donat bisericii: 1 iconostas, 4 răpizi și 2 cruci pentru ministranți, în preț de 40 fl. 4. Locuitoriul Nestor Rita și ginerele Ifcu, au donat un policandru de sticlă cu 6 lumini în preț de 50 fl. 5. Domnul notariu cercual Iosif Chercotă, doauă acopereminte pe ambele iconostase (duple albe și roșii) în preț de 15 fl. 6. Locuitoriul Ioan Bosioc au făcut pe speșele sale un scaun în preț de 20 fl. și l-au donat bisericii. 7. Doamna Iuliana soția învățătorului Nestor Surlașiu, pe speșele proprii, a făcut un scaun în preț de 20 fl. și l-a donat bisericii, afară de aceea au mai donat 1 perdeauă la dverile bisericii; precum și perdelele dela dverile capelei, o icoană pe pânză format mare și altele tot acolo. 8. Locuitoriul Gligoriu Magariu și ginerele Toma Bosioc ca casnici, au cumpărat, zugrăvit, îngrădit și rădicat o cruce mare de peatră în apropierea comunei (în drumul mare spre crucița) în preț de 50 fl. 9. Locuitoriul Nestor Rita cu ginerele seu, și Ienă Sfetescu cu ginerele seu Iosif Gava, au cumpărat, zugrăvit, îngrădit și rădicat pe speșele lor o cruce mare de peatră în apropierea comunei pe drumul ce duce spre comuna Vraniu, în preț de 50 fl. Dumnezeu în îndurarea sa cea mare, se le răsplătească cu inbelșugare aceste fapte a lor vrednice de imitat. — *Berlisce*, în 24 Aprilie 1893. — *Martin Scăftă*, președ. com. par. — *Nestor Surlașiu*, învățătoriu și notariul comitetului parochial.

Mulțămită publică. Comitetul parochial gr. or. rom. din Vasiova, simțind necesitatea unui steag negru pentru podoaba s. noastre biserici din loc, a deschis o listă pentru oferte benevole, în carea s'au adunat o sumă de 72 fl. v. a. din care sumă s'a procurat atât steagul negru, cât și o plastaniță și restignirea D-lui, toate lucrute de pictorul Filip Mateiu. Oferte au dat: Măria Jurca cu noră-sa Iulia, Măria Brățana, Nasta Anțila a lui Paicu, Ana Nemoian născută Logojan, Elena Anțila născ. Dajdea, Măria Zăbăc cu fica sa Iuli, Nasta Iova, Maria Floreiu cu noră-sa Elena, Elena Novac cu noră-sa Persa, Măria a lui Adam Floreiu cu noră-sa Măria,

Iulia soția lui Costa Ivan mic, Paraschiva Bibol cu norăsa Măria, Iconia Novac cu norăsa Persida, Iulia și Nasta Banda, Elena a lui Nicolae Floreiu, Eva Crana cu ficăsa Măria, Cati Floreiu, Măria Iova cu fca sa Reana, Măria a lui Nicolae Floreiu, Măria Mircea născ. Iova, Ana Anțilă a lui Simeon, Parăschiva Iova Pima, Iuli Bloju, Băla Bloju, Draga Anțilă, Măria Anțilă Lepa, Măria Novac Ciculan, Nasta Avram Ciuru, Sofia Azuga, Persida Condan, Iconia Șipetan cu Tița, Veta Iova Covaciu, Nasta Iova Băză, Măria Crăsta mică, Elisaveta Vancea, Iconia Anțilă Bușa, Maria Anțilă Boșcotă, Măria Anțilă a lui Floreiu, Măria Iova Ciola, Ana Moldovan Simza, Măria Floreiu, Domnița Petroviciu, Ana Zăbăc, Măria Iova Epure, și Iconia Boroncoane. Apoi prin Nicolae Stanciu s'a colectat dela: Nicolae Stanciu, Costa Anțilă, George Anțilă, Iosif Anțilă, Dumitru Anțilă, Nicolae Anțila, Petru Anțilă, Nicolae Bencea, Constantin Penda, Iosif Iova, Petru Ivan, Ioan Mureșan, Costa Novac, Dumitru Novac, Dumitru Novac, Iosif Novac, Damaschin Stanciu, Vasile Trifu, Nicolae Teran, Nestor Vervon și Danilă Anțilă, una sumă de 180 fl. v. a. Din acești bani s'a făcut un baldachiu. Nicolae Stanciu a donat bisericii noastre steagul răpizilor foarte frumos lucrat, în valoare de 15 fl. v. a. eternisându-și pentru biserică și școala noastră atât numele său, cât și al răposatei sale soții Nanci și al și al ficei lor Liți. În timpul mai recent, episcopii Mitru Novac cu colegul seu Pavel Anțilă, au colectat tot dela femeile noastre din comună, o sumă de 70 fl. v. a. și anume dela Eleua Nemoian, Nasta Anțilă Paicu, Măria Brătana, Iuli Ivan, Măriuța Cioc, Elena Novac Iagoda, Părăschiva Bibol, Persida Stoia, Elena Bristan, Veta Anțilă, Iuli și Nasta Banda, Veta Bibol, Iuli Belcu, Nasta Boșcotă, Măria Micichiă, Pima, Anuța Baba, Eva Poncu, Todoroane, Icoana Bușa, Eva Crănoane cu ficăsa, Elena Burulean, Icoana Crăsnicul, Eva Novac a lui Ghiță, Cati Floreiu, Veta Panduru, Nasta Vervon, Elena Floreiu, Iulija Marta, Iuliana Bloju, Eva Gligor, Măria Anțilă Simu, Nasta Crăciun Moldovan, Domnița Avram, Veta Zăbăc, Veta Anțilă, Baba Ruja, Veta Anțilă Mitroiu, Emilia Floreiu, Sofia Risu, Persida Condan, Icoane Honoia cu Cița, Măria Iova Crăsta, Măria, Ana Zăbăc cu norăsa, Părăschiva Petroviciu cu Elena, Iuliana Iova, Nasta Moldovan Pelega, Baronița, Domnița Petroviciu, Cati Arcadia, Elena Rețcu, Ana Rețcu, Veta Novac cu fică sa, Nasta Avram, cu norăsa, Măria Bloju Băla cu norăsa, Nasta Iova Ricica și Măria Iova Bica cu Reana. Din suma de 70 fl. v. a. epitropia paroch. a procurat 2 steaguri mari roșii în preț de 55 fl. v. a. ear asupra restului de 15 fl. v. a. Comitetul parochial va decide. E de observat, că toate donațiunile mai susnumite, sau

făcut numai de când sânt în serviciul bisericii zeloșii noștrii epitropi Mitru Novac cu colegul seu Pavel Anțilă vrednici de toată lauda. Pentru menționatele jertfe, ce le-au adus la altariul s. noastre biserici, aici mai susnumiții jertfitorii, și pre această cale, subsemnații în numele comitetului parochial, le exprimăm ferbinta noastră mulțămită și recunoștință, carea o și merită atât jertfitorii cât și brava noastră epitropie parochială. Răsplătească-le Dumnezeu laudabilele lor fapte, țină-i întregi și sănătoși dimpreună cu familiile lor la mulți ani spre fala comunei comunei și a bisericii noastre. — *Vasiova*, în 22. Februarie 1893 vechiu. — *Nicolae Iova*, președintele comitetului parochial. — *Serafim Jurca*, notariul comitetului parochial.

Apa minerală de Sângeorgiul român se poate căpăta la hotelul „Lichtneckert“ și în apoteca „Müller“.

CONCURS

Se escrie pentru ocuparea postului de învățătoriu la școala elementară comună din Rueni, cu limba de propunere română și magiară.

Competințele acestui post:

1. 200 fl. salariu.
2. 24 metri cubici de lemne.
3. Cortel corespunzătoriu cu grădina de legumi.

Petițiunile provăzute cu timbru în limba magiară, adresate Înaltului Ministeriu, se se subscearnă Comitetului administrativ al comitatului Caraș-Sevevin până la finea lui Iunie 1893.

Denumitul învățătoriu e îndatorat a îndeplini și cantoratul bis. gr. or. rom.

Licitațiune minuendă.

Pe baza incuviințării Venerabilului Consistoriu ddto 27 Martie 1893. Nr. 768 Șc. se escrie licitațiune minuendă pentru zidirea de nou a edificiului școlariu din comuna **Dezești**, protopresbiteratul Boșei, cu prețul de esclamare în sumă de 1.218 fl. 43 cr.

Licitațiunea se va ținea Luni după Rusalii în 17 Mai a. c. în școala din loc la 11 oare a. m.

Planul și specificațiunea de măsuri și spese se pot vedea în fiecare zi la președintele comitetului parochial.

Reflectanții au a se înfățișa, unde mai în detail li se vor face cunoscute condițiunile acestei zidiri, având fiecare licitant a depune vadiul prescriș de 10% în bani gata sau în hârtii de valoare din prețul de esclamare.

Dat din ședința Comitetului parochial, ținută la Aprilie 1893.

[27] 3—3

Lucian Glăvan,
președinte.

Petru Iovan,
not. com. par.